

AESTHETIC AND ARTISTIC PRINCIPLES OF FINE ART IN THE LAST TWENTY YEARS

Dimitar N. Cholakov

ABSTRACT: After the additional ideological principal in the organized artistic live in the 70s and entering of democracy, in the beginning of the 90s an essential principal for uniting of painters and organizing of exhibitions were imposed.

First private galleries were the places where exhibitions and another art-campaign were organized. Many alternative art associations appeared and art has begun its new way. The existing model has been changed by a new generation of artists.

Many creative forms of organized artistic life have appeared. Those new aesthetic and artistic principles have been a prerequisite for the uniting of Bulgarian art into the European one.

KEY WORDS: aesthetics, modern artistic principles, creativity, private galleries, fine art associations and exhibitions.

Изследването е финансирано по проект № РД-08-84/03.02.2017 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски.

След 70-те години на миналия век в българското изобразително изкуство беше наложен идеологическия принцип в художествения живот чрез организирането на Общи художествени изложби. По този начин донякъде беше възможно контролирането на художествените прояви. Въпреки това много от талантливите български автори не се съобразяваха с този принцип и излагаха своите естетически принципи явно, а понякога и индиректно, чрез различни художествени похвати. Сам по себе си фактът че на всички Общи художествени изложби заглавията възхваляваха тогавашната тоталитарна идеология, не беше гаранция за послушание на свободомислещите художници. На тези Общи художествени изложби се появиха наистина жалонни произведения на българското изобразително изкуство, които сега са част от колекциите на българските галерии и могат да бъдат показвани наравно с европейски произведения от този период. Понякога това коства много на „непокорните художници“, но е пример и предпоставка за развитието на изкуството през следващите години.

Творбите на някои от известните тогава български художници доста често са отхвърляни от журито, а други дълги години не участват в тези ковенционални форми за организиране на изложби.

Тогава се появяват и самостоятелни изложби с ясно формулирани заглавия, показващи естетическите принципи на авторите. Макар и доста често атакувани от критиката, тези изложби са началото на организиране на художествен живот по европейските критерии, където естетическите принципи на здружаване са основополагащи. Иновационните тенденции, които започват да навлизат в българското изобразително изкуство, дават възможност за неговата реална социализация. Много от процесите, които се случват през този период, са доста противоречиви, поради редица обективни факти. Държавата се оттегля от художествения живот, което води до финансови проблеми и реализация на много от художниците, но от друга страна това пък дава възможност за свободно сдружаване, без никакви зависимости.

С появата на първите частни галерии, тези тенденции на естетическия принцип за организиране на изложби, намират реалните си измерения за разкрепостяване на художествения живот. Особено важно място заемат галериите: „Леседра“, „Градът“, „Аросита“ в София, „Акрабов“ в Пловдив, „КА“ в Бургас, а малко по-късно „Ата-рай“, „Студио Спектър“, „XXL“, както и Варненската „ТЕД“.

Алтернативните форми на изобразителното изкуство са съществена част от този процес. С времето все по-важна роля придобива фигурата на критика. С появата на куратора /някогашния организатор на изложби/, този процес придобива професионални измерения. Създадените през тези години дружество „Изкуство в действие“ и Пловдивската група „Ръб“ изиграват важна роля в развитието на алтернативните институции. Фестивалът – „Процес – пространство“ и появяването на списание „Изкуство“, станали възможни благодарение на енергията и качествата на изкуствоведа и художник Димитър Грозданов, запълват празнотата на пълното отдръпване на държавата от изкуството. Средствата за тяхната реализация са от частни спонсори, а именно от Русенската фирма „Приста ойл“, хора помогнали изключително много за организирането на художествените прояви през тези години.

Краят на 90-те години е забележителен с първите участия на български художници в големи световни форуми, а именно: Биеналетата в Истанбул, Сао Паоло и др. Българското изобразително изкуство реално е забелязано по света и този процес на съизмеримост логично води до вътрешни диференциации. Благодарение на кураторската арт-селекция изкуството се институционализира, за разлика от началните години характерни с масовизация и забавление. В българското изобразително изкуство се появява и центърът „Сорос“, благодарение на който се организират редица изложби, представящи първата каталогизация и систематизация на неконвенционалното изкуство.

Създава се и първият частен Институт за съвременно изкуство.

Съвременните български художнички от този период сформират група „8-ми март“ и организират множество изложби, като по този начин доказват социалната роля на жените-художнички.

За съжаление българският видеоарт започва своето развитие доста късно. За това има обективни и субективни причини, а именно затвореността на професионалната среда и чисто технологичните проблеми на страната. Почти в края на 90-те години започват да се развиват електронните форми на българското изкуство. Съвсем логично в тези процеси участват предимно млади автори, където те намират своето място за реализация.

През този период голяма активност проявяват и електронните медии. В Пловдив е организиран и първият фестивал за мултимедийно изкуство „Фронт за комуникация“, който продължава няколко години и е международен.

Целия този период е белязан от радикалното разбиране за това какво е „съвременно изкуство“, неговото „интернационализиране“ и представяне пред света.

Периодът след 2000-та година се характеризира с паралелното и равноправно съществуване на много художествени форми, плурализация, богатство на изобразителни средства. Отминала е началната еуфория и художествените прояви търсят дълбочината и качеството на естетическите идеи. Случайния стремеж за „съвременност“ отстъпва място на логиката при реализирането на творбите. Без да е забравена пластичната традиция на българското изкуство, навлезлите и утвърдили се нови форми му придават други качествени измерения. Свободния избор на твореца е реален факт.

Но както и в предишните години този процес на съзряване не намира сериозна институционална подкрепа. Това, разбира се, води до още по-голяма мотивация на творците да се събират и обединяват единствено на естетически принципи. Донякъде се задълбочава конфронтацията със СБХ, но това води до появата на нови подходи и форми за организация на изложби. Организиран са няколко големи художествени изложби в чужбина, като изложбата в музея „Лудвиг“ – Германия, представяне на българското изкуство в големия международен проект „DOKUMENTA“ – Германия и колективна изложба на българската живопис, показана във Варшава, Утрехт, Трир и др.

Повдига се въпросът за мястото и значението на художествените галерии. Дълги години те представляваха затворен тип институции с постоянни и непроменящи се експозиции и не изпълняваха функциите, с които са натоварени и призвани да изпълняват. Започва дискусия между художници, изкуствоведи и куратори за намиране на форми за тяхното реално участие в културния и художествен живот на страната. Изработен е нов Закон за музеите и галериите и са приети много нови нормативни документи за тяхната дейност. Галериите стават място за изложби, дискусии и място, където учениците карат час от часовете си по изобразително изкуство.

Динамиката на художествения живот, започнала предишните години, става още по-реална с организирането на петте изложби „Наградите на M-tel“, както и изложбите за награди на Фондацията „Гауденц Руф“.

Своята активна дейност продължават и редица фестивали за съвременно изкуство, започнали предишни години, Институтът за съвременно изкуство, както и много от частните галерии.

Възраждат се и част от симпозиумите и пленерите, благодарение на частни меценати, но вече с нови естетически и културни изменения.

В последните десетилетия едновременно съществуват и се реализират различни поколения с полярно противоположни възгледи и естетика, което е показател за плурализма и многопосочността на съвременното българско изобразително изкуство.

References:

1. **D. Grozdanov, D. Dilova, S. Stefanov, Ch. Popov** (2012) „120 years of Bulgarian art“, Sofia.

*Проф. Димитър Н. Чолаков
Катедра „Визуални изкуства, теория и методика“
Педагогически факултет
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“
d.cholakov@shu.bg*